

Reggio pedagogija u ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja

---

Bijader, Nikolina

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:887239>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 Unported/Imenovanje-Nekomercijalno-Bez prerada 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-27**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ**

NIKOLINA BIJADER

ZAVRŠNI RAD

**REGGIO PEDAGOGIJA U
USTANOVAMA RANOG I
PREDŠKOLSKOG ODGOJA I
OBRAZOVANJA**

Petrinja, rujan 2020.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
(Petrinja)

PREDMET: PEDAGOGIJA RANOG ODGOJA

ZAVRŠNI RAD

Ime i prezime pristupnika: Nikolina Bijader

TEMA ZAVRŠNOG RADA: Reggio pedagogija u ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja

MENTOR: izv. prof. dr. sc. Marina Đuranović

Petrinja, rujan 2020.

SADRŽAJ

SAŽETAK	4
SUMMARY	6
UVOD	7
1. ALTERNATIVNE PEDAGOGIJE U HRVATSKOJ	8
1.1. Montessori pedagogija	9
1.2. Waldorf pedagogija	10
1.3. Agazzi pedagogija	11
1.4. Reggio pedagogija	12
2. REGGIO KROZ POVIJEST	14
2.1. Loris Malaguzzi - život i rad	14
2.2. Reggio centar L. Malaguzzi	15
3. OSNOVNE ZNAČAJKE REGGIO PEDAGOGIJE	17
3.1. Osnove Reggio pedagogije	17
3.2. Načela i vrijednosti	18
3.3. Slika o djetetu	19
3.4. Uloga dokumentacije	20
3.5. Prostor i okruženje	21
4. ELEMENTI REGGIO PEDAGOGIJE U USTANOVAMA RANOG I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA	23
4.1. Uloga roditelja i zajednice	23
4.2. Odgojitelj u Reggio pedagogiji	24
4.3. Značaj dokumentacije	25
ZAKLJUČAK	27
LITERATURA	28

IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI ZAVRŠNOG RADA	30
---	----

SAŽETAK

Reggio pedagogija poznata je i pod nazivom istraživačka ili eksperimentalna pedagogija. Reggio pristup specifičan je po tome što djeca samostalno dolaze do rješenja bez direktnog proučavanja. Roditelji i odgajatelji usmjeravaju djecu te na taj način djeca istražuju i razvijaju potencijale u skladu sa svojim mogućnostima. U središtu Reggio koncepcije stoji dijete i njegovi interesi. Reggio koncepcija smatra dijete kompetentnim i kreativnim bićem bogato potencijalima. Velika pozornost posvećena je prostorno-materijalnom okruženju te se ono smatra *trećim odgajateljem*. Prostor mora biti oblikovan tako da djecu potiče na istraživanje, stvaranje prijateljstva te da im pruža osjećaj ugone. Idejni začetnik Reggio pedagogije Loris Malaguzzi smatra da dijete govori sto jezika, ima sto načina izražavanja, sto načina razmišljanja i da ih stoga sve treba čuti i razumjeti.

Cilj ovog rada je prikazati temeljne karakteristike Reggio pedagogije te ukazati na brojne mogućnosti i prilike koje pruža djetetu za razvoj njegovog punog potencijala.

Ključne riječi: dijete, odgajatelj, Reggio pedagogija, vrtić

SUMMARY

Reggio pedagogy is also known as research or experimental pedagogy. The Reggio approach is specific in that children come up with a solution on their own without direct study. Parents and educators guide children, and in this way children explore and develop potentials in accordance with their abilities. At the heart of the Reggio concept is the child and his interests. The Reggio conception considers the child to be a competent and creative being rich in potentials. Great attention is paid to the spatial-material environment and it is considered the third educator. The space must be designed to encourage children to explore, make friends and give them a sense of comfort. The founder of Reggio pedagogy, Loris Malaguzzi, believes that a child speaks a hundred languages, has a hundred ways of expressing himself, a hundred ways of thinking, and that therefore they should all be heard and understood.

The aim of this paper is to present the basic characteristics of Reggio pedagogy and to point out the numerous possibilities and opportunities it provides to the child for the development of his full potential.

Keywords: child, educator, Reggio pedagogy, kindergarten

UVOD

Krajem 20. stoljeća dolazi do velikih promjena u školstvu te se javljaju novi pokreti. Najpoznatiji među njima bili su: Projekt metoda (Amerika, kraj 19., početak 20. stoljeća), Montessori sustav (Italija, 1912.), Waldorfska škola (Njemačka, 1919.) te Škola Summerhill (Ujedinjeno Kraljevstvo, 1921.) (Matijević, 2001). Unatoč tome, alternativne pedagogije su u Hrvatskoj zaživjele tek unazad nekoliko godina, a najpoznatije su Montessori pedagogija, Waldorf pedagogija, Agazzi pedagogija i Reggio pedagogija.

U radu je detaljno opisana Reggio pedagogija i njezine najvažnije značajke u ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Glavna teza ove pedagogije je da je u središtu svega dijete. Dijete se smatra kompetentnim i kreativnim bićem, bogato potencijalima te cjelovitom osobom. Ono ima svoja prava te sudjeluje u zajednici učenja kao aktivni građanin.

Cjelokupni rad podijeljen je na četiri glavna poglavlja. U prvom poglavlju pobliže su objašnjene prisutne alternativne pedagogije u Hrvatskoj, a to su: Montessori pedagogija, Waldorf pedagogija, Agazzi pedagogija i Reggio pedagogija. Tu su prikazane njihove osnovne značajke te povijest i nastanak navedenih pedagogija kao i vrtići koji u Hrvatskoj provode njihova pedagoška načela. U drugom poglavlju opisana je povijest Reggio pedagogije i život utemeljitelja Loris Malaguzzi. Nadalje, u trećem i četvrtom poglavlju govori se o osnovama Reggio pedagogije te koja su njezina načela i vrijednosti. Također, objašnjava se uloga roditelja i odgajatelja u odgoju djece te je istaknuta važnost prostora kao trećeg odgajatelja. On je organiziran tako da potiče susrete i komunikaciju djece međusobno. Spominje se i značaj dokumentacije u djetetovom odgojno-obrazovnom procesu i radu.

1. ALTERNATIVNE PEDAGOGIJE U HRVATSKOJ

Pokret reformne pedagogije javlja se krajem 19. stoljeća i početkom 20. stoljeća. u Americi, Njemačkoj i Francuskoj. U tom razdoblju su se na našim prostorima pojavili pedagoški pokreti i teorije pod nazivom „nova škola“. Iz tog projekta proizašli su različiti alternativni pedagoški koncepti. Najvažniji među njima bili su:

- Projekt metoda (Amerika, krajem 19. i početkom 20. stoljeća.)
- Mannheimski sustav (Njemačka,1900.)
- Montessori sustav (Italija1912.)
- Freinetova škola (Francuska,1919.)
- Waldorfska škola (Njemačka,1924.)
- Dalton-plan (Amerika, 1920.)
- Winnetka-plan (Amerika, dvadesetih godina 20. stoljeća)
- Slobodni rad po grupama R. Cousineta (Francuska, 1920. – 1940.)
- Individualizirana nastava u Mailu (Švicarska,1928.) (Matijević, 2001).

U Hrvatskoj se danas osim redovnih i posebnih programa ubrajaju i alternativni programi Marije Montessori, Rudolfa Steinera, sestara Agazzi, Jurgena Zimmera i Reggio koncepcije. (Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i naobrazbe Republike Hrvatske, 2008).

U Hrvatskoj je trenutno najpopularnija Montessori pedagogija, ali su prisutne i ostale pedagogije. U Zagrebu se Montessori pedagogija trenutno provodi u dva privatna vrtića, a to su Dječji vrtić “Montessori” i dječji vrtić “Srčeko” te kao posebne skupine u gradskim vrtićima. Osim u Zagrebu, Montessori program provodi se i u Đakovu, Slavanskom Brodu, Rijeci, Požegi i Splitu.

U Hrvatskoj je broj vrtića koji djeluju prema načelima pedagogije Rudolfa Steinera i dalje mali. Trenutno postoji pet waldorfskih dječjih vrtića te su svi u privatnom vlasništvu. Također, u Zagrebu dva i u Čakovcu jedna odgojno-obrazovna skupina radi po načelima waldorfske pedagogije. Prema načelima sestara Agazzi djeluje samo jedan

Dječji vrtić "Zraka sunca" u Križevcima. U daljnjem tekstu rada slijedi opširnije objašnjenje za svaku od navedenih alternativnih pedagogija. Reggio pedagogija provodi se u privatnom vrtiću „Mali istraživač“ u Novom Zagrebu. Važno je za napomenuti da nema vrtića koji radi samo na temeljima ove pedagogije, ali su njezini brojni elementi implementirani u državne vrtiće.

1.1. Montessori pedagogija

Maria Montessori rođena je 31. kolovoza 1870. u gradu Chiaravalle u Italiji. Bila je talijanska liječnica, odgojiteljica i inovatorica, poznata po svojoj obrazovnoj metodi koja se temelji na načinu na koji djeca prirodno uče. Otvorila je prvu Montessori školu - Casa dei Bambini ili Dječju kuću u Rimu 6. siječnja 1907. Nakon toga putovala je svijetom i opširno pisala o svom pristupu obrazovanju, privlačeći brojne poklonike. Sada postoje tisuće Montessori škola u zemljama širom svijeta (Matijević, 2001).

Maria smatra kako dijete ima urođene sposobnosti vlastitog razvoja. Stoga, zalaže se da odrasle osobe ne bi trebale ometati prirodni razvoj djeteta, već moraju prepoznati i s razumijevanjem pratiti veličanstveni proces djetetove izgradnje vlastite osobnosti (Philipps, 1999).

„Dijete mora imati slobodu, slobodu da griješi, slobodu da traži i samo nađe ispravan način!“ (Philipps, 1999: 66).

Cijeli koncept Montessori pedagogije temelji se na molbi „Pomozi mi da to učinim sam“. Djeca na taj način samostalno istražuju okolinu te stvaraju osjećaj zadovoljstva. Montessori materijal je izrađen od prirodnog materijala te djecu potiče na rad, istraživanje i učenje.

Prvu Montessori ustanovu u Hrvatskoj otvorila je 1934. godine u Zagrebu grofica Dédée Vranyczany koja je pohađala edukaciju Montessori pedagogije u Londonu 1933. godine. Već 1912. godine u časopisu "Napredak" Ljudevit Krajačić je pisao o Mariji Montessori. Osim njega o Mariji Montessori i njezinoj pedagogiji pisali su i Davorin Trstenjak, Josip Demarin i drugi.

1.2. Waldorf pedagogija

Kada se govori o waldorfskoj pedagogiji važno je spomenuti Rudolfa Steinera. Rudolf Steiner rodio se u hrvatskom naselju Donji Kraljevec u Međimurju, u tadašnjem Austrijskom carstvu.

Prvu waldorfsku školu osnovao je Rudolf Steiner u Stuttgartu 1919. godine uz pomoć sredstava Tvornice cigareta Waldorf-Austria. S obzirom da je to vrijeme reformne pedagogije nastupile su nove pedagoške ideje kao što su novi pristupi aktivnostima učenika, novo shvaćanje nastavnog plana i programa, preispitivanje modela vrednovanja rada učenika, te humaniziranje odgojne komunikacije potaknuto idejama pedocentrizma (Matijević, 2001).

Čovjek je građanin triju svjetova. Svojim tijelom pripada svijetu koji opaža tijelom, svojom dušom gradi vlastiti svijet, duhom mu se objavljuje svijet, uzvišen nad oba spomena. Uz pojmove tijelo, duša i duh, u antropozofiji su važni pojmovi osjećaj, volja i mišljenje (Steiner, 1990).

Steiner (1990) navodi kako je zadaća odgajatelja da u predškolsko vrijeme osigura djeci adekvatne fizičke uvjete jer ti fizički uvjeti djeluju na razvoj (predmeti, boje, prostor). Također, vrlo je važno da roditelji sudjeluju uz odgajatelje u razvoju djeteta i u njegovom učenju. U vrtiću se koristi samo prirodni materijal pa su i dječje igračke izrađene od prirodnog materijala.

Waldorfska pedagogija zastupa dijete kao individualno stvorenje te se potiče sloboda odabira aktivnosti. Također, odgajanje je u waldorfskim školama shvaćeno kao zajednički rad učitelja i roditelja.

„Dijete je u svom pravom elementu, ako mu u atmosferi ljubavi omogućimo oponašanje zdravih uzora“ (Steiner, 1990:20).

1.3. Agazzi pedagogija

Ova metoda nastala je iz osobnosti, proučavanja te odgojnog rada sestara Rose i Caroline Agazzi i njihova učitelja Pietra Pasqualija te iz društveno kulturološkog konteksta u kojem su djelovali krajem 19. stoljeća. Godine 1895. Pietro Pasquali generalni ravnatelj brescijanskih osnovnih škola i vrtića, povjerio je sestrama Agazzi vrtić u Mompianu. Vrtić je bio smješten u staroj sakristiji i bio je minimalno opremljen za rad, ali zahvaljujući sestrama Agazzi i Pasqualiju pretvorili su ga u pravi vrtić. Školsko vijeće pokrajine Brescia 1902. godine izabralo je upravo taj vrtić za “model seoskog vrtića” (Gardani, 2012a).

“Evo male skupine koja prašnjavim putem žurno hita svojem cilju. Djeca kojoj se na licu čita brižna majčinska skrb i koja osmijehom potvrđuju radost jer su čista, mirišljiva, s rupčićem u džepu, većina izglačanih kuta. Pozdravljaju i nastavljaju put. Sami ili u skupinama, izvršavaju svoje prijednevne obveze, uspinju se s jednog kata na drugi pjevušeći, tražeći stvari, pomažući. Iznose van, na otvoreno, svoje stoličice, klupice, stolčice, stalke za umivanje, kadice, vedra, umivaonike, ručnike. Uskoro ćete ih vidjeti sve ustrojene, spremne za rad, usred cvjetnih i vrtnih gredica, slobodnije od ptičica, nježnije od cvijeća, od radosti sjajnije od sunca koje ih obasjava. Veliki prostor, pun plodnih nasada svima nudi posao više mjeseci u godini. Oni doista mogu reći: ovo cvijeće

i ovo povrće plodovi su rada naših ruku! Da, djeco, to je život koji vas za život priprema!” (Gardani, 2012a: 141).

Agazzi koncept dječju zajednicu gleda kao na malu kuću i veliku obitelj. Tu se razgovara, kreće, pere, jede i radi. Rosa Agazzi smatra idealan odgajatelj ima dobro fizičko zdravlje, kulturu, pozna samoga sebe te je sposoban odgajati djecu uz majčinski instinkt. Ona navodi da je dijete poput sjemena koje teži k potpunom razvoju te ako ga odrasla osoba prati izbliza, dijete prelazi iz slobodne igre u organiziranu igru. U ovom vrtiću najbitnija je tolerancija, uzajamno poštovanje, osjećajnost, spremnost za suradnju i pomoć. (Gardani, 2012b).

Anna Lisa Gasparini navodi nekoliko pedagoških smjernica u stvaranju didaktičkih projekata, a to su:

- Odgoj za mir
- Socijalni, etički i društveni odgoj
- Odgoj za razvoj
- Odgoj za kulturu prihvaćanja
- Ekološki odgoj
- Odgoj za komunikaciju (Gasparini, 2012).

1.4. Reggio pedagogija

Utemeljitelj ovog pristupa smatra se Loris Malaguzzi. Ono što je bitno za Reggio pristup je to što se dijete smatra kompetentnim, jedinstvenim i jakim bićem. Djeca imaju svoja prava i potrebe te iste moramo uvažiti i zadovoljiti. I sam Malaguzzi navodi pravo djeteta na razumijevanje i razvijanje svojih potencijala, pravo na povjerenje u odrasle i

njihovo povjerenje, te pravo na podršku odraslih koja će omogućiti razvoj djetetovih konstruktivnih strategija mišljenja i djelovanja (Slunjski, 2001).

Nenadić-Bilan (2014) navodi kako je u središtu Reggio pedagogije smješteno dijete. Reggio pedagogija naziva se još i pedagogijom slušanja. „Slika o djetetu kao kompetentnom biću, projektni oblik rada, pedagoška dokumentacija, osobita pozornost organizaciji okruženja, partnerstvo obitelji i odgojitelja te odgojitelji, roditelji i djeca kao zajednica koja uči.“ (Nenadić-Bilan, 2014:28)

Malaguzzi smatra da je dijete već biološki određeno za istraživanje svoje okoline i interakcije sa svim onim što mu okruženje nudi.

Više riječi o Reggio pedagogiji te njezinim načelima biti će u nastavku rada.

2. REGGIO KROZ POVIJEST

Reggio Emilia mali je grad u sjevernoj Italiji, u regiji Emilia - Romagna. Nakon Drugog svjetskog rata grad je bio u ruševinama te su stanovnici Reggio Emilia počeli obnavljati svoj grad i preispitivati svoju ulogu u lokalnom društvu. Mještani su se počeli fokusirati na borbu protiv nevolja koje su donijele rat i nepravda. Prodali su nekoliko predmeta (tenk, tri kamiona i nekoliko konja) te je 1945. godine izgrađen vrtić u malom selu Villa Cella u blizini Reggio Emilije. Općina je 1963. godine započela uspostavu mreže obrazovnih usluga, uključujući otvaranje prvih predškolskih ustanova za djecu u dobi od 3 do 6 godina. Godine 1970. otvoren je prvi predškolski Centar za djecu u dobi od 3 mjeseca do 3 godine. Američki časopis Newsweek 1991. godine imenovao je predškolsku ustanovu Diana jednom od deset najboljih škola na svijetu. To je dovelo do velikog interesa za Reggio pristup u cijelom svijetu (Thornton i Brunton, 2015).

2.1. Loris Malaguzzi - život i rad

Tvorcem Reggio pedagogije smatra se Loris Malaguzzi. Rođen je u Correggiu, malom gradiću u pokrajini Reggio Emilia 23. veljače 1920. godine, a diplomirao je na Sveučilištu u Urbinu. Kada je 1945. godine skupina ljudi odlučila izgraditi školu, Loris Malaguzzi odlučio im se pridružiti. Za vrijeme rata radio je kao učitelj u osnovnim i srednjim školama u pokrajini Reggio Emilia. Upravo nakon suradnje s tom školom razvio se Reggio Emilia pristup. Tijekom studiranja psihologije u Rimu, inspiraciju je pronalazio u Piagetu, Bruneru, Vygotskome i dr. (Thornton i Brunton, 2010).

Malaguzzi je posvetio svoj život razvijanju filozofije koja je danas poznata pod nazivom Reggio Emilia pristup. Iz tog razloga se Malaguzzi smatra začetnikom Reggio pedagogije. (Katić, 2009).

Loris Malaguzzi bio je vrlo cijenjen u cijelom svijetu, a posebno od strane svojih kolega. Tijekom svog života zaradio je više nagrada, ali njegovo nasljeđe je mnogo više od tih nagrada. On je bio pokretačka snaga svih ključnih točaka pristupa Reggio Emilia. Bez njegovih neumornih napora malo je vjerojatno da bi Reggiov pristup postojao ovakvim kakvim ga danas razumijemo.

„Pod vodstvom Lorisa Malaguzzija osoblje predškolskih ustanova u Reggio upoznalo se s nizom primjera dobre prakse iz svih dijelova svijeta te proučavalo njihove temelje. Razvijajući pristup Reggio, velik utjecaj na njegove utemeljitelje nalazimo u idejama Marije Montessori i Jean Piagetovim teorijama o razvoju mišljenja i jezika. Isto tako, velik interes za teoriju Lava Vygotskog o povezanosti socijalnih interakcija i kognitivnog razvoja doveo je do najvažnijeg konstrukta pristupa Reggio suradničkog učenja. Utjecaje također nalazimo u širokom rasponu umjetnika, znanstvenika, pisaca, pjesnika i mislilaca po kojima su neke od predškolskih ustanova u Reggio dobila imena (Thornton i Brunton 2010: 9).“

Sve do smrti 1994. godine, Malaguzzi je posvetio svoj život promoviranju inovativne filozofije obrazovanja.

2.2. Reggio centar L. Malaguzzi

Reggio centar Loris Malaguzzi međunarodni je multimedijalni centar za profesionalni razvoj i istraživanje. Međunarodni centar Loris Malaguzzi otvoren je u veljači 2006. godine. Stvoren je kako bi dao veću vrijednost snažnom i prepoznatljivom obilježju Reggio Emilia. Otvoren za sve uzraste, za ideje, različite kulture, nadu i maštu.

Druga faza radova na obnovi započela je 2007. godine i uspješno je završena. Uključuje predškolski odgoj, prve dvije godine osnovne škole, knjižaru i recepciju s restoranom i ugostiteljskim objektima.

Zbog svega navedenog Centar uzima relativnost stajališta, dijaloga i prema tome istraživanja, kao svoju glavnu vrijednost ([International.https://reggioaustralia.org.au/reggio-emilia/loris-malaguzzi-international-centre/](https://reggioaustralia.org.au/reggio-emilia/loris-malaguzzi-international-centre/)).

3. OSNOVNE ZNAČAJKE REGGIO PEDAGOGIJE

„Reggio koncepcija predstavlja otvorenu teoriju koja se stvara i razvija kroz praksu i koja se stalno isprobava u praksi, koju se može učiniti vidljivom, koju se može interpretirati i o kojoj se može (i treba) diskutirati, i kroz koju se treba kontinuirano razvijati“ (Slunjski, 2001:46).

Reggio koncepcija temelji se na učenju:

- Jeana Piageta,
- Lava Vigotskog,
- Johna Deweya.

Ova koncepcija poznata je i pod nazivom “Pedagogija istraživanja” ili “Pedagogija ruku”. Ono što je karakteristično za ovu pedagogiju je što nema direktnog poučavanja djeteta već djeca samostalno istražuju i pronalaze rješenja.

Utemeljitelj Reggio pedagogije, Loris Malaguzzi dijete smatra inteligentnim, socijalnim i znatiželjnim bićem od rođenja. Nadalje, Malaguzzi navodi pravo djeteta na razumijevanje i razvijanje svojih potencijala, pravo na povjerenje u odrasle i njihovo povjerenje (Slunjski, 2001).

3.1. Osnove Reggio pedagogije

Koncept i glavni cilj Reggio pedagogije je potaknuti dijete da samostalno dođe do rješenja. Reggio pedagogija daje nam novi pogled na dijete koje samostalno istražuje i uči.

Loris Malaguzzi tvrdi da dijete ima sto ruku, da misli na sto načina, razumije na sto načina, odnosno sačinjeno je od sto (Rigatti, 2000).

“Mi više dijete ne smatramo izoliranim i egocentričnim bićem, uključenim u rad s predmetima, ne naglašavamo samo kognitivne aspekte, ne umanjujemo važnost osjećaja ili onoga što nije logično, ne razmatramo dvosmisleno ulogu refleksije. Umjesto toga, naša slika o djetetu je dijete koje je bogato potencijalima, jako, snažno, kompetentno, te iznad svega, povezano s odraslima i drugom djecom.” (Nenadić-Bilan, 2014:29).

3.2. Načela i vrijednosti

Osnovna načela i vrijednosti Reggio pedagogije su:

1. slika o djetetu kao kompetentnoj osobi,
2. kvalitetni odnosi i interakcije unutar svih dijelova sustava,
3. vrijednost uloge materijala,
4. shvaćanje prostora kao „trećeg odgajatelja“,
5. shvaćanje djece i odgojitelja kao partnera učenja,
6. odstupanje od „propisanog“ kurikulumu u korist omogućavanja i podržavanja procesa učenja,
7. vrijednost dokumentiranja odgojno-obrazovnog procesa,
8. simbolički jezici djeteta (Slunjski, 2012:24).

Ono što je karakteristično za Reggio koncepciju je da je usmjerena na uvažavanje svakog pojedinog djeteta te dijete vidi kao kreativno, jedinstveno, snažno i snalažljivo biće. Naziva se još i istraživačka ili eksperimentalna pedagogija. Malaguzzi tvrdi da se dijete najbolje razvija kada kroz vlastita iskustva doživljava svijet. Zato se u Reggio vrtiću djecu smatra aktivnim građanima zajednice te mogu aktivno sudjelovati u oblikovanju života vrtićke zajednice, zajedno sa svojim obiteljima i širom zajednicom.

3.3. Slika o djetetu

Dijete se shvaća kao osobu koja je bogata potencijalima, zainteresirana je za stupanje u interakciju sa svojim fizičkim i socijalnim okruženjem, koja uči aktivno konstruirajući svoja znanja kroz istraživanje i pregovaranje o svojim iskustvima s drugima (Slunjski, 2012).

„U reggiovskoj pedagogiji napušta se slika o djetetu kao pasivnom primatelju znanja, odnosno djetetu kao korisniku i učeniku“ (Nendaić-Bilan, 2014:29).

Kao što je već spomenuto Loris Malaguzzi smatra kako djeca imaju sto jezika kojima se izražavaju i kroz koje uče. Što više djeca prepoznaju te jezike, pružit će im se više mogućnosti da se razvijaju i da djeluju te stvaraju iskustvo. Ti jezici predstavljaju način izražavanja djece. Djeca se mogu izražavati govorom, crtanjem, slikanjem, pjevanjem, sviranjem, dramatizacijom, gestom, građenjem, itd. (Slunjski, 2001).

„Svi ti načini izražavanja koegzistiraju u umu i aktivnostima djeteta i ono ima snagu i moć da stvara još i druge načine izražavanja, druge aktivnosti, drugu logiku i druge kreativne potencijale“ (Miljak, 1996: 35).

Nadalje, Loris Malaguzzi navodi tri osnovna prava djeteta koja se moraju uvažati kroz rad u vrtiću:

- pravo djeteta na razumijevanje i razvijanje svojih potencijala,
- pravo na povjerenje u odrasle, kao i pravo na povjerenje od odraslih,
- pravo na podršku odraslih koja će mu omogućiti razvoj vlastitih konstruktivnih strategija mišljenja i djelovanja, a ne prenošenje gotovih znanja i uvježbavanja vještina (Malaguzzi, prema Hendrick, 1997).

U Reggio pedagogiji dijete se gleda kao snažno, kreativno, kompetentno i maštovito biće koje ima vlastita prava te sudjeluje u svom obrazovanju i životu. Također, smatra se da je dijete intrinzično motivirano na učenje stoga je bitno da odgajatelji i roditelji djecu

lagano usmjeravaju, a da djeca samostalno nalaze rješenja jer na taj način razvijaju potencijal u skladu sa svojim mogućnostima. Dijete će na taj način stvoriti pozitivnu sliku o sebi.

3.4. Uloga dokumentacije

Dokumentacija ima četiri značajke za poboljšanje ranog predškolskog odgoja:

- doprinosi opsežnosti i dubini učenja koju djeca dobivaju kroz projekte i ostali rad,
- kroz dokumentaciju roditelji imaju jasan uvid u to što njihova djeca rade u vrtiću te im pomaže u razumijevanju načina na koji se djeca razvijaju i uče,
- pomaže odgojitelju u njihovom istraživanju kako bi što bolje razumjeli dijete te kako bi shvatili njegov proces učenja,
- pruža uvid u djetetovo znanje i razinu razvoja (Edwards, Gandini i Forman, 1998).

Kvalitetno dokumentiranje nam omogućuje: „praćenje učenja i postignuća djeteta u različitim područjima njegova razvoja, uvide u kompleksna iskustva učenja djeteta koja proizlaze iz integriranog pristupa učenja, prihvaćanje učenja kao interaktivnog procesa, sustavno praćenje i bilježenje specifičnih interesa i razvojnog napretka svakog pojedinog djeteta, pomoć odgajateljima u procjenjivanju onoga što djeca znaju ili mogu te uočavanje prednosti osiguranja konkretnih, realnih i za život djeteta bitnih materijala“ (Slunjski, 2012: 83).

3.5.   **Prostor i okruženje**

Uređenje prostora vrlo je važno u Reggio pedagogiji. Velika količina pažnje i truda ulaže se u dizajn namještaja i organizaciju prostora te izbor materijala. Na taj način djeca mogu jednostavno i samostalno učiti. Prostor mora pogodovati istraživanju i autonomnom otkrivanju, kako za pojedinca, tako i za skupine djece koja rade zajedno (Valentine, 2006).

„Prostor koji nas okružuje utječe na to kako se osjećamo, kako razmišljamo i kako se ponašamo, i zapravo dramatično utječe na kvalitetu našega života. Dapače, sve što radimo, prostorno okruženje nam može olakšati ili otežati (Gandini, 1997: 169).“

Prostor mora biti oblikovan tako da potiče djecu na istraživanje, stvaranje prijateljstva te da konstantno imaju osjećaj ugone i zadovoljstva. Također u Reggio pedagogiji prostor je organiziran tako da je sve povezano u jednu cjelinu, a atmosfera je vesela i topla. Jedan od elemenata prilikom uređivanja prostora su zrcala. Ona se mogu koristiti na brojne načine, a bitni su jer djetetu pomažu u razumijevanju sebe u odnosu na okruženje u kojem se nalazi (Nenadić-Bilan, 2014).

„Neke od značajki okruženja, kojima odgajatelji posvećuju posebnu pozornost, su prostorna vidljivost, fleksibilnost u organizaciji prostora, postojanje različitih svjetlosnih efekata i sjena, refleksija ogledalima i multisenzoričnost okruženja“ (Slunjski, 2012: 24).

Slunjski (2001) navodi kako okruženje za učenje djece mora biti strukturirano tako da potiče neovisnost, kolaboraciju, međusobno poštivanje svih mišljenja, uvažavanje svih postignuća, razgovor, istraživanje i dr. Također, materijal bi trebao biti takav da djeca mogu istraživati svojstva tog materijala i eksperimentirati s istim.

Prostor predstavlja različitu ulogu i mjesto za svakoga. Zato je bitno da odgajatelji pažljivo i pomno osmišljavaju prostor. Rinaldi (2006) tvrdi da za roditelje postoji prostor gdje se mogu susresti i zbližiti s drugim roditeljima, gdje mogu pogledati radove svoga djeteta i gdje mogu izraziti svoje mišljenje. Odgojitelji prostor u vrtiću vide kao mjesto gdje se mogu opustiti i gdje imaju privatnost, gdje mogu proučavati i razmjenjivati iskustva s kolegama. Djeci je potrebno osigurati mjesto gdje će istraživati, razmišljati, biti

kreativna, itd. Materijali trebaju biti pomno birani tako da u djeci bude znatiželju, veselje i želju za istraživanjem.

4. ELEMENTI REGGIO PEDAGGOIJE U USTANOVAMA RANOG I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA

Zastupnici Reggio pedagogije smatraju kako je svako dijete iznimno talentirano i jedinstveno na svoj način. Na svako se dijete gleda kao na snažno i samopouzđano. Djeca imaju svoje ideje, izražavaju mišljenja i sposobni su igrati se i dobro surađivati s drugima. U Reggio su odrasli spremni učiti zajedno s djecom, odnosno raditi u partnerstvu. Djeca se potiču da uče jedni od drugih. Oni rade i igraju se u malim skupinama od vrlo ranog doba. Uče slušati međusobna gledišta i uvažavati stavove i osjećaje drugih (Rinaldi, 2006).

4.1. Uloga roditelja i zajednice

Snažni pozitivni odnosi između roditelja i odgajatelja u ranim godinama bitan su dio podrške u učenju i razvoju djece, a kaže se kako je okolina, uz roditelja treći učitelj. Odgajatelji, djeca i roditelji međusobno se poštuju i slušaju gledište drugog. Timski rad i suradnja daju ogroman doprinos užitku i učinkovito učenje za djecu i odrasle. Roditelji su prvi i najtrajniji odgojitelji djece. Kada roditelji i odgojitelji rade zajedno u ranim godinama, rezultati imaju pozitivan utjecaj na razvoj i učenje djece (Thornton i Brunton, 2010).

Uloga roditelja očituje se kroz:

- neposredan rad u vrtiću,
- svakodnevne interakcije,
- sudjelovanje u savjetodavnom vijeću vrtića,

- sudjelovanjem u nekim prigodnim, posebnim događajima,
- zajedničke razgovore o odgojnim i psihološkim problemima.

Uključivanje roditelja u projekte koji se izvode u okruženju daje im veće razumijevanje kako mala djeca uče. Zato je bitno da odgajatelji što više potiču roditelje na uključivanje u samim aktivnostima s djecom jer na taj način izgrađuju širu sliku o djetetu te postaju aktivni sudionici odgojno-obrazovnog procesa.

4.2. Odgojitelj u Reggio pedagogiji

Uloga odgojitelja u Reggio pedagogiji je da:

- bude partner djeci u procesu učenja,
- brine o djeci te im osigurava osjećaj pripadnosti,
- dokumentira aktivnosti djece,
- izaziva djecu na razmišljanje i potiče ih na rješavanje problema,
- ohrabruje djecu da vode vlastite rasprave, rješavaju svoje sporove,
- omogućuje razvoj konstruktivističkog kurikuluma,
- i sama stalno uči i istražuje, dijeli svoja opažanja i refleksije s kolegama (Slunjski, 2001).

Rigatti (2000) navodi kako je odgajatelj stalno u ulozi istraživača te konstanto mora "čitati" djecu kako bi ih mogao slijediti jer djeca mijenjaju pravila i stvaraju nove protokole. Na taj način odgajatelj stječe nova iskustva te doživljava uspjehe i neuspjehe zajedno s djecom te postaje profesionalno kompetentniji.

„Svako dijete ima pravo na kompetentnog, dobro informiranog odgojitelja, a te kompetencije odgojitelj stječe kroz vlastitu praksu i kroz refleksiju sa stručnjacima“ (Rinaldi, 1994: 49).

Uloga odgojitelja je da bude stalni istraživač procesa učenja. On nastoji dječje ideje podržati i razvijati ih. Djeca se izražavaju kroz igru, crtanje, slikanje i dr., stoga je bitno da ih odgajatelj zapisuje, snima, razmišlja o njima, podržava ih, poštuje te skuplja dokumentaciju. Dokumentacija je vrlo važna jer pomaže odgojitelju u razumijevanju i shvaćanju djetetovog procesa učenja (Slunjski, 2001).

Bitno je napomenuti da se profesionalni razvoj odgojitelja shvaća kao trajni proces te on služi osiguranju kvalitete odgojno-obrazovne prakse i jačanju profesionalnih kompetencija odgojitelja.

Katz i Cesarone (1994) navodi kako je glavna uloga odgajatelja pomoći djeci u pronalaženju tema koje ih zanimaju i pripremanju okruženja u kojem će djeca istraživati. Također, odgajatelj mora u isto vrijeme biti poticatelj, suradnik djece i organizator.

„Kvalitetan profesionalni razvoj nije nešto što se poduzima povremeno i što se temelji na onome što nam je netko drugi rekao. Naprotiv, to je ključni dio našeg svakodnevnog rada, sastavnica našeg osobnog i profesionalnog identiteta. Kontinuirani profesionalni razvoj je nezaobilazan preduvjet kvalitete naših interakcija s djecom kao i nas međusobno“ (Rinaldi 1994: 48).

4.3.   Značaj dokumentacije

Pedagoška dokumentacija vrlo je važna i ona je temelj Reggio pedagogije. Odgajatelji svakodnevno promatraju djecu tokom rada te pomoću nje mogu bolje razumjeti dijete te shvatiti način na koji ono uči i razmišlja. Pod dokumentiranjem aktivnosti podrazumijevaju se audio, video i foto zapisi aktivnosti, međusobni razgovori između djece i odgojitelja za vrijeme aktivnosti, snimljeni razgovori djece međusobno, makete i modeli, crteži djece, pisani dnevnic i dr. Uz pomoć crteža, video zapisa te snimljenih razgovora djece međusobno, odgajatelji mogu promišljati buduće aktivnosti i

projekte. Dokumentiranje je vrlo važno jer omogućuje uvid u kompetencije svakog djeteta te pomaže odgajateljima u njihovom istraživanju te boljem razumijevanju djeteta. Također, ona roditeljima nudi mogućnost da saznaju kako i iz kojeg razloga su djeca nešto radila, odnosno da ne vide samo završetak rada nego i cjelokupni proces koji često ne mogu vidjeti izvana te im je nedostupan. Kasnije se ta ista dokumentacija može pažljivo promatrati i što je najvažnije od svega može nam poslužiti kao podloga za unaprjeđenje odgojno-obrazovne prakse. (Slunjski , 2012)

Dokumentiranje procesa učenja kod djece ima svoju namjenu i oblik, a namjene mogu biti različite, kao što su: procjena postignuća i kompetencija djece, profesionalno učenje, komunikacija s drugima i dr. (Slunjski, 2012).

Odgajatelj koji prepoznaje dječje ideje nastoji ih i razvijati: zapisati, podržavati i poštivati ih. Djeca mogu mijenjati tokove aktivnosti, a odgajatelji to moraju prihvatiti. Također, odgajatelj mora posebno paziti kako provodi postupke te mora smisliti bogato okruženje u kojem će dijete nastaviti istraživati (Rigatti, 2000).

ZAKLJUČAK

U posljednjih nekoliko godina alternativne pedagogije sve su popularnije u svijetu. Temelj svih alternativnih pedagogija je sloboda djeteta te dijete doživljava kao kompetentno, kreativno i samostalno biće. Posebnu važnost pridodaje se uređenju prostora u kojem djeca borave i izboru materijala. U Reggio pedagogiji, kao glavnoj temi ovog rada, prostor mora biti oblikovan tako da potiče djecu na istraživanje, stvaranje prijateljstva te da konstantno imaju osjećaj ugone i zadovoljstva. Odgajatelji ulažu veliku količinu truda prilikom uređenja prostora, a posebnu važnost pridodaju prostornoj vidljivosti, fleksibilnosti u organizaciji prostora, postojanju različitih svjetlosnih efekata i sjena, refleksiji ogledalima te multisenzoričnosti okruženja. Također, odgojitelj brine o djeci te im osigurava osjećaj pripadnosti, potiče ih u procesu učenja te dokumentira njihove aktivnosti.

Snazni odnosi između roditelja i odgajatelja u ranim godinama bitan su dio podrške u učenju i razvoju djece. Osim toga, odgojitelji predstavljaju značajan faktor u usmjeravanju djece. Djeca većinu vremena provode u odgojno-obrazovnim ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, stoga je bitno da se djeca prilikom boravka osjećaju sigurno, zadovoljno, sretno. Također, prostor u kojem borave mora biti osiguran materijalom prihvatljivim za djecu te ih poticati na istraživanje.

LITERATURA

1. Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i naobrazbe (2008). Na adresi https://narodnenovine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2008_06_63_2128.html
2. Gandini, L. (1997). Educational and Caring Space. U C. P. Edwards, L. Gandini i G. Forman (Ur.), *The Hunderd Languages of Children – The Reggio Emilia Approach Advanced reflections* (str. 161 – 178). London. Ablex Publishing Corporation.
3. Gardani, P. (2012a). Nastanak, razvitak i širenje Agazzi metode. U: M. De Beni, V. Šimović, i A. L. Gasparini (Ur.), *Pedagogija zajedništva i Agazzi metoda* (str. 141-144). Zagreb: Učiteljski fakultet u Zagrebu.
4. Gardani, P. (2012b). Odgojni prijedlog Rose Agazzi. U: M. De Beni, V. Šimović i A. L. Gasparini (Ur.), *Pedagogija zajedništva i Agazzi metoda* (str.145-152). Zagreb: Učiteljski fakultet u Zagrebu.
5. Gasparini, A. L. (2012). Cjeloviti odgoj i obrazovanje. U: M. De Beni, V. Šimović i A. L. Gasparini (Ur.), *Pedagogija zajedništva i Agazzi metoda* (str. 153-156). Zagreb: Učiteljski fakultet u Zagrebu.
6. Katić, V. (2009). *Alternativne koncepcije predškolskog odgoja*. Rijeka: Sveučilište u Rijeci.
7. Katz, L. i Cesarone, B. (1994). *Reflections on the Reggio Emilia Approach*. Pennsylvania, Urbana: ERIC/EECE.
8. Matijević, M. (2001). *Alternativne škole: didaktičke i pedagoške koncepcije*. Zagreb: Tipex.
9. Miljak, A. (1996). *Humanistički pristup teoriji i praksi predškolskog odgoja*. Velika Gorica: Persona.
10. Nenadić-Bilan, D. (2014). Kreativnost u Reggio pedagogiji. U R. Bacalja i H. Ivon (Ur.), *Dijete i estetski izričaj* (str.27-37). Zadar: Sveučilište u Zadru.

11. Philipps, S. (1999). *Montessori priprema za život: odgoj neovisnosti i odgovornosti*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
12. Rigatti, Z. (2000). Reggio pedagogija – učenje života na krilima mašte. *Dijete, vrtić, obitelj: časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, 21(6). 9-13. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/182122>
13. Rinaldi, C. (2006). *In Dialogue with Reggio Emilia: Listening, Researching and Learning*. UK i New York: Routledge.
14. Rinaldi, C. (1994). Staff Development in Reggio Emilia. U. Katz (Ur.), *Reflection on the Reggio Emilia Approach* (str. 47-50). ERIC/EECE University of Illinois. Champaign
15. Slunjski, E. (2012). *Tragovima dječjih stopa*. Zagreb. Profil
16. Slunjski, E. (2001). *Integrirani predškolski kurikulum – rad djece na projektima*. Zagreb. Mali profesor
17. Steiner, R. (1990). *Odgoj djeteta sa stanovišta duhovne znanosti*. Zagreb: Društvo prijatelja waldorske pedagogije.
18. Thornton, L. i Brunton, P. (2010). *Bringing the Reggio Approach to your Early Years Practice*. New York; London: Routledge.
19. Thornton, L. i Brunton, P. (2015). *Understanding the Reggio Approach: Early Years Education in Practice*. London: Routledge.
20. Valentine, M. (2006). *The Reggio Emilia Approach to Early Years Education*. Learning and Teaching Scotland.

INTERNET:

Internacionalni centar Loris Malaguzzi

(<https://reggioaustralia.org.au/reggio-emilia/loris-malaguzzi-international-centre/>)

(21.08.